

HOUTPRODUCTIE EN HOUTAFZET OP DE VELUWE

[721 : 77]

door

H. VEENENDAAL

De hooggelegen gronden van de Veluwe, die over grote oppervlakten reeds eeuwenlang in boscultuur zijn, worden omgeven door een viertal uitgestrekte landbouwgebieden: de Gelderse Vallei, de IJselmeerkust, de IJselvlakte en de Betuwe. In het verleden en ook thans nog heeft de Veluwe dan ook een zeer belangrijke rol gespeeld in de houtvoorziening van deze relatief dichtbevolkte streken. Naast het oorspronkelijk opgaande loofhoutbos werd na 1800, de groveden op grote schaal aangeplant. Zodoende heeft zich in het begin van deze eeuw de houthandel in dit gebied gevestigd.

Het is in hoge mate te betreuren dat voor de Veluwe, evenmin als voor andere streken van het land, niet meer cijfers bekend zijn over de houtproductie en de richting van de houtafzet. Aan de hand van de bedrijfscijfers van de houtvesterij Arnhem en de bosstatistiek is in het navolgende getracht een overzicht te geven van de huidige stand van zaken op de houtmarkt in dit gebied.

Blijkens de cijfers van de Bosstatistiek van 1953—1955 bedraagt de bosoppervlakte van de Veluwe rond 58.700 ha. De leeftijdsklasse-verhouding van het naaldhout is, wanneer men een omloop aanneemt van 60 jaar, redelijk normaal, met de tendens echter dat de jongste leeftijdsklassen iets minder vertegenwoordigd zijn. Bij het loofhout valt in de jongste en oudste leeftijdsklassen een tekort te constateren. De jaarlijkse aanwas is berekend op rond 210.000 m³ spilhout met schors: 180.000 m³ naaldhout en 30.000 m³ loofhout.

Gezien de leeftijdsklasse-verhouding ware de toelaatbare jaarkap te taxeren op 180.000 m³ naaldhout en 10.000 m³ loofhout, totaal 190.000 m³. Rekening houdende met top en schorsverlies komt men tot rond 150.000 m³ exploitabel hout. Cijfers over de werkelijke jaarkap ontbreken. Aan de hand van schattingen ware deze op 125.000 m³ per jaar te stellen. Het ziet er dus niet naar uit dat op de Veluwe voor een overkap behoefte te worden gevreesd. In de toekomst lijkt een geringe verhoging van de kap mogelijk.

Het zal zonder meer duidelijk zijn, dat de plaatselijke bevolking dit kwantum van 125.000 m³ niet kan opnemen. Ondanks de houtarmoede van de omgevende landbouwgebieden, komt het overgrote gedeelte van de directe verbruikers toch niet verder weg dan 10 km. Het gros van het hout wordt zodoende, via de houtkoper, naar zijn uiteindelijke bestemming geleid.

Als voorbeeld kunnen de bedrijfscijfers van de houtvesterij Arnhem dienen. Hier gaat slechts 10—15% van de houtproductie naar de directe verbruikers. Voor het bosjaar 1957—1958 bedroeg dit percentage 11,4%

namelijk 2635 m³ van de totale productie van 23.120 m³. Deze ruim 2600 m³ is niet geheel naar de landbouwende bevolking gegaan. Rond 56% van de genoemde hoeveelheid vond als brandhout zijn weg naar de verbruiker. Hiervan heeft de fabrieksarbeidersbevolking een groot percentage opgenomen.

Rekening houdend met plaatselijke verschillen zou ik de totale houtafzet aan de directe verbruiker op de Veluwe niet hoger durven schatten dan rond 15.000 m³.

Een groot gedeelte van dit hout vindt zijn weg via openbare verkopeningen. Deze zijn dan ook grotendeels speciaal op de boerenbevolking gericht, doch ook de handel kan hier een belangrijke rol vervullen. In het bijzonder wanneer de vraag van de landbouwers oververzadigd is, komt de handel aan zijn trekken. Als voorbeeld hiervoor kunnen dienen de houtverkopeningen van het Staatsbosbeheer in de voormalige houtvesterij Apeldoorn, in het seizoen 1955—1956. In deze periode werden op 18 houtverkopeningen 3760 kavels naaldhoutwerkhout met een inhoud van 3365 m³ openbaar geveild. Hiervan ging slechts 45%, of wel 1545 m³, naar de plaatselijke bevolking. Gezien de bekende nadelen van de openbare houtverkoop in kleine percelen voor de handel, welk nadeel door een lagere prijs tot uitdrukking komt, is sindsdien het aanbod op deze verkopeningen verminderd. Zodoende is in de huidige houtvesterij Arnhem in het afgelopen seizoen 1957—1958 niet meer dan 15% van het hout, dat op de openbare verkoop is gebracht, naar de handel gegaan.

Het overige gedeelte van het hout, dat voor de plaatselijke bevolking bestemd is, wordt uit de hand verkocht. Hoewel deze wijze van verkopen voor de koper zeer gemakkelijk is en het voordeel heeft, dat veelal goede prijzen gemaakt kunnen worden, staat hier als nadeel tegenover, dat zij voor de verkoper zeer tijdrovend is en een uitgebreid toezicht op het terrein vergt.

In de negentiende vijftig jaar is op de Veluwe een houthandel gegroeid, die opvalt door een rijke schakering. Zo werd in het bosjaar 1957—1958 in de houtvesterij Arnhem door 39 houtkopers hout gekocht. Deze waren alle woonachtig op de Veluwe of in de onmiddellijke omgeving van dat gebied. Het totaal aantal hier werkzame houtkopers is echter nog aanmerkelijk groter en kan op rond 60 worden gesteld. Hieronder bevinden zich een aantal, die jaarlijkse voor enkele tonnen hout omzetten en anderen waarvan de jaaromzet slechts enkele honderden gulden bedraagt, doch die hun eigen handarbeidskracht in het hout zetten. Deze laatste categorie bestond in de houtvesterij Arnhem in 1957—1958 uit 19 man, dus vrijwel de helft van het totaal aantal in deze houtvesterij werkzame houthandelaren. Gezien het feit, dat deze groep in het algemeen weinig kapitaalkrachtig is en zij veelal met alle manlijke gezinsleden werken, waardoor de door hen te investeren sociale lasten geringer zijn dan voor andere werkgevers, beperken de aankopen van deze categorie zich veelal tot de lichte goedkope sortimenten op stam, waarin veel arbeidslonen geïnvesteerd moeten worden. In het algemeen vindt het hout, dat door deze groep wordt verwerkt, zijn weg naar de uiteindelijke verbruiker via een kapitaal krachtiger tussenhandelaar.

Teneinde een indruk te geven van de orde van grootte, waarin de aankopen in de houtvesterij Arnhem plaats vonden, diene het volgende lijstje.

aankopen van	aantal handelaren	gem. aan- koop in m ³	gem. aankoop in gld.	gem. prijs in gld.
f 0—f 10.000	26	180	2.030	11,0
f 10—f 50.000	9	500	23.850	47,5
f 50—f 100.000	2	1.450	73.000	50,5
meer dan f 100.000	2	4.170	181.000	43,5

Gezien bovenomschreven differentiatie zal het duidelijk zijn, dat het voor de bosbezitter in de meeste gevallen onnodig is zelf te sorteren. De wijze waarop het hout wordt verkocht, bij inschrijving of uit de hand, dan wel geveld of op stam, hangt af van de omstandigheden en de persoonlijke smaak.

Slechts enkele grote bosbedrijven zijn er op ingesteld zelf hun hout te vellen; bij de kleinere overweegt de verkoop op stam. De houthandel beschikt dan ook over een grote ploeg redelijk geoefend personeel, met als hoofdberoep de vellingsarbeid. Gegevens over de grootte van deze categorie zijn niet bekend, het aantal van de bedrijven op de houtmarkt. In perioden van hoogconjunctuur, met een vrijwel niet te bevredigen vraag naar hout, heeft verkoop bij inschrijving voor de verkoper zijn nut bewezen. In perioden van een dalende of gelijkblijvende vraag, zijn de voordelen gering. De handel heeft een uitgesproken voorkeur voor kopen uit de hand, zodat inschrijvingen in genoemde perioden vaak niet aan de verwachtingen voldoen. In alle gevallen is het echter voor de verkoper van het grootste belang om een vaste kring betrouwbare afnemers op te bouwen, waarbij zowel de meer, als de minder kapitaalkrachten hun kans moeten krijgen.

Evenmin als over de totale productie van de Veluwe cijfers bekend zijn, bestaat er enig inzicht in de productie van de verschillende sortimenten. Een taxatie hiervan is onmogelijk; voor een beperkt object als de houtvesterij Arnhem, die met 5960 ha bos, ongeveer 10% van het bosoppervlakte voor zijn rekening neemt, zijn voor het bosjaar 1957—1958 nauwkeurige schattingen gemaakt. De verdeling bleek hierbij als volgt:

Afzet aan particulieren:

brandhout 1.480 m³ d.i. 56,2% van de verkoop van particulieren en 6,4% van de totale houtafzet.
geriefhout 1.155 m³ d.i. 43,8% van de verkoop aan particulieren en 5,0% van de totale houtafzet.

2.635 m³ d.i. 11,4% van de totale houtafzet.

Afzet aan de houthandel:

paalhout 1.785 m³ d.i. 8,7% van de verkoop aan de handel en 7,7% van de totale houtafzet

zaag- en kisthout 1.870 m³ d.i. 9,1% van de verkoop aan de handel en 8,1% van de totale houtafzet

mijn- en perkoenhout 10.180 m³ d.i. 49,7% van de verkoop aan de handel en 44,0% van de totale houtafzet

papier- en vezelhout 6.650 m³ d.i. 32,5% van de verkoop aan de handel en 28,8% van de totale houtafzet

20.485 m³ d.i. 88,6% van de totale houtafzet.

Opvallend is het hoge aandeel van het papier- en vezelhout. Ondanks het feit, dat in de verre omtrek geen grote verbruikers van deze sortimenten aanwezig zijn, is toch vrijwel een derde van de afzet aan de handel als papier en vezelhout opgewerkt. Dit is wel een duidelijke aanwijzing hoe noodzakelijk het voor de producent is, dat een fabriek, die deze sortimenten verwerkt, op de Veluwe wordt opgericht. Er zal dan een hogere prijs kunnen worden bedongen, omdat het transport dan minder op deze relatief goedkope sortimenten zal drukken.

Ook over de richting van de afvoer ontbreken gegevens. Het is zeker, dat behalve het hout dat aan particulieren wordt verkocht, alsmede een gedeelte van het zaaghout, het hout de Veluwe verlaat, nadat het tot sortimenten is verzaagd.

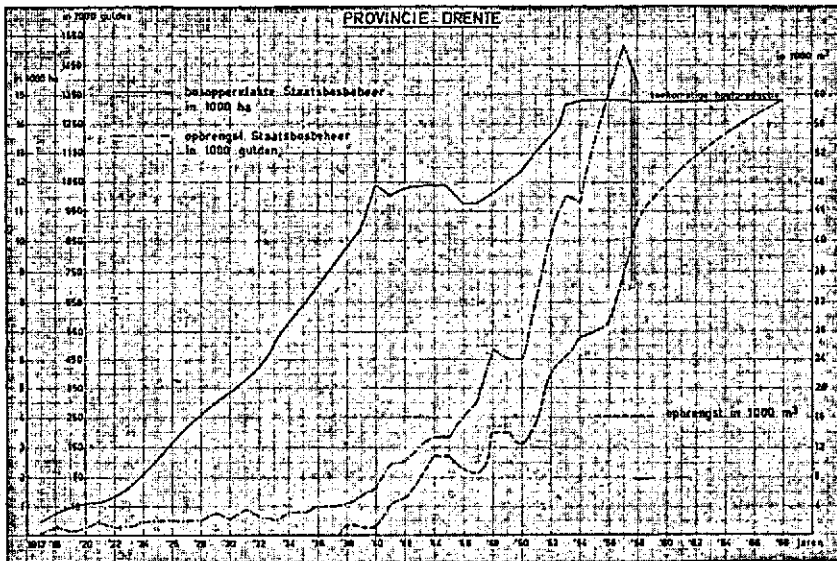
De jaarlijkse export-cijfers zijn voor het hele land bekend, doch, voor een beperkt gebied als de Veluwe, ontbreken zij. Voor de houtvesterij Arnhem lagen de cijfers voor 1957—1958 als volgt:

verbruik in Nederland 13.930 m³ dat is 60,3%
 export 9.190 m³ dat is 39,7%.

Het export-cijfer ligt dus opvallend hoog. De Veluwe ligt zeer gunstig ten opzichte van de industriegebieden van Duitsland, terwijl maatregelen, als restitutie van de omzetbelasting, stimulerend op de export werken.

In het bovenstaande is getracht zo goed mogelijk een schets te geven van de houtproductie en houtafzet op de Veluwe. Er blijkt duidelijk uit hoe weinig op dit punt bekend is. Het ware gewenst dat producent en verbruiker gezamenlijk trachten tot een betere statistiek te komen, noodzakelijk als basis voor de houtafzet.

HOUTPRODUCTIE VAN HET STAATSBOSBEHEER IN DRENTE

(hoort bij volgende artikel onderaan bladzijde 89)